

SERRA D'OR

novembre 1971

Manresa, l'entrada històrica

RESTRICCIONS MENTALS

els anys de Picasso

per Joan Fuster

«C'est dans les pompes les plus officielles qu'est célébré le soixantenaire de la mort de Picasso...» I, certament, això també és un punt de vista. El trobo enunciat en la penúltima pàgina d'un setmanari de París, ben poc «intellectual» —no gens— en definitiva, d'aquells que es guanyen la vida amb el joc de l'humor i del pseudoheroisme tolerat. No crec que ningú n'hagi fet cas. Però sí: potser és una manca «acceptable» de veure la cosa. Mort fa seixanta anys, Picasso seria un Modigliani, o un Van Gogh. Més o menys. Hi ha qui pensa que el Picasso de les èpoques «blanca», «blava» i «rosa» és el millor Picasso possible. D'altra banda, hi ha la superstició de les defuncions en «la flor de l'edat»: les esperances degollades... Tanmateix, la mala bava del comentari, si bé es mira, va per un cantó molt diferent: «les pompes les plus officielles...» Aquest és el fet: Picasso al Louvre. I, per a major inri, amb les fanfarreries engalonades i cerimonioses d'un Pompidou! Què se n'ha fet, doncs, de l'«avantguarda», de la «revolta», de la «subversió»? Què passa?... Bé: d'entrada, passa, o ha passat, el temps... El comentarista que cito tampoc no deu ser allò que en diuen un «progressista» gaire animós. La menció de Modigliani i de Van Gogh és seva, i no deixa de ser significativa. Literalment: és conservadora. Van Gogh i l'esperitat jueu italià van ser, «aleshores», uns pintors corrosius i escandalosos; però, «ara», resulten prou confortables. No cal dir que eren —i són— uns grans pintors: extraordinaris. Només que, en la circumstància, hi vénen invocats amb «premeditació y alevosia»: per fer la punyeta. Serveixen d'emblemata «avançat»: «ma non troppo». El Picasso posterior, en canvi, molesta. El Picasso d'avui, monogenari, continua sent incòmode a París: a París tant com ho pugui ser a Guadalajara o a Benetússer. És el Picasso de l'«avantguarda», de la «revolta», de la «subversió». La gloriosa vitalitat d'aquest ànciu irrita molta gent. La revenja és fàcil: el Louvre, Pompidou... Ha passat el temps, no ho oblidem. Els periodistes de París encara podrien accentuar el sarcasme, si al costat del Louvre i de Pompidou possessin alguna referència celtibèrica: la Real Academia de San Fernando, la Real Academia de San Felipe o la Real Academia de San Carlos. Aquestes tronadíssimes institucions, santificades amb l'onomàstica de la Dinastia del XVIII, senten remordiments de consciència davant l'abrupta i implacable certificació del dia de cada dia: un Picasso, per exemple. O un Miró. I ja vindran els Tapiés, i els Ponç, i més i més. Les acadèmies i els seus membres, plèiades monumentalment grotesques —n'hi exceptuo els meus amics—, no acaben de «digerir» Picasso, però els fa angúnia deixar-lo de banda. D'aquí que l'hagin volgut nomenar «acadèmic» posem-hi «honorari». Comparat amb San Fernando, San Carlos, San Felipe, o Santa Bàrbara (de Braganza), Pompidou és una «extrema esquerra» escandalosa, i el Louvre, un casino republicà.

Tot és relatiu, en aquesta vida. «Les pompes les plus officielles...» Al sud dels Pirineus, també n'hi ha hagut algunes, firmades, però

interessades. «Ce Panthéon des Arts qu'est le Musée du Louvre», i aquestes vitrines provincianes que són les Acadèmies de Bellas Artes: d'acord. I Picasso a punt d'entrar-hi... L'argument, en efecte, és tan escandalós com astut. Un observador qualsevol, per despatat que sigui, ja ho entén: Pompidou, Acadèmies, Louvre, tot això és una «concessió». No els «agrada» Picasso ni el que Picasso representa, però intenten aprofitar-ho. «C'est dans les pompes les plus...» Què hi podien fer, si no, els uns i els altres? Torno al que volia dir: ha passat el temps. La cultura —si voleu, amb la majúscula egrègia: la Cultura— és això: ingressar en el Louvre. No importa que un pamfletista improvisat denunciï el Louvre com un «Panthéon des Arts». Tots, un dia o altre, i el pamfletista també, tindrem un lloc en qualsevol cementiri: material i —si hi ha sort— metafòric, amb làpides rememoràries. L'«avantguarda», la «revolta», la «subversió», en art i fora de l'art, són nocions «històriques», i cal resignar-se humilment a la seva fatalitat. Fa riure suposar que els pintamonos de Boï o de Taüll poguessin ser els «avantguardistes» de l'època, ací. I ho eren. Van ser-ho... El destí de l'artista és el Museu. El panteó. Una forma de supervivència, i potser l'única vàlida. Passa el temps, torno a dir-ho. Passa el temps, i què? Alguna cosa se'n salva: un vers, un objecte, una imatge, una idea, una incitació, vàlids per al futur. Hem inventat els museus, els llibres, hem inventat la «memòria», en última instància, per redimir la nostra precarietat fatal. Picasso al Louvre? Naturalment! I mal senyal per al Louvre, si no s'afanya a apropiar-se Picasso. De fet, tampoc no cal perdre de vista que, «revolució» per «revolució», un Rafael o un Piero della Francesca no van ser menys «revolucionaris» que Picasso... Tenim un prejudici lúgubre i irrisori del «museu». Potser els museus esclerotitzats i administratius ens hi induïen. Però el «museu» és una «memòria»: la memòria, o la Cultura. Els cerimonials del Pompidou i de les acadèmies borbòniques hi constitueixen una superposició oportunista i desdenyable. Què ha de fotre Picasso —o Miró, o qui sigui— amb un títol d'acadèmic o amb una exposició transitòria en tal o tal altre palau descolorit i turístic? No, no és això... Però Picasso entra en el Louvre, malgrat el Louvre arqueològic i reticent. Els aspectes «oficials» de la maniobra són secundaris. El Louvre s'ha magnificat amb la participació de Picasso. És Picasso qui fa honor al Louvre, al capdavant... I la gràcia és que Picasso, a noranta anys, no deixa de treballar. Picasso és «viu», «vivent», torbadorament, inquietadament «viu» i «vivent», als seixanta anys de la mort que li hauria atribuït el comentarista *boulevardier*... Picasso va fer molt ben fet de no morir-se fa seixanta anys, i encara molts més que li desitjariem... L'«avantguarda» entra en el «museu», diuen —i el món és ple de museus d'«avantguardes», carall!—: malament si una «avantguarda» no acaba en un «museu», i pitjor encara si un «museu» no es precipita a assimilar «avantguardes». Aquesta «dialèctica» és una de les moltes «dialèctiques» nostres de cada dia...

ahir com avui

EL DESCONEGUT PI I MARGALL

Aquest mes de novembre —concretament el dia 29— s'acompleixen setanta anys de la mort de Francesc Pi i Margall. A hores d'ara, passat el temps suficient per possibilitar la formació d'un judici clar sobre l'home i el polític, encara ens trobem enmig de confusions. Els esforços d'Antoni Juglar —autor d'una tesi sobre Pi i Margall i de diversos treballs al voltant del federalisme pimargallià— i les aportacions antològiques d'Isidre Molas i de J. Trias, per exemple, han aconseguit tan sols una difusió limitada als estudiosos de la matèria. Encara avui ens trobem amb gent —i per això escric aquest comentari— que, quan surt a la conversa el nom de Pi i Margall, agafen un posat displicent, i amb cara d'estar de tornada de tot, diuen:

—Ah, Pi i Margall, aquell bon senyor que va importar les idees de Proudhon...

(Això m'ha succeït ara, mentre que, ja l'any 1936, Antoni Rovira i Virgili publicà un fullet sota el signe de la «Biblioteca Sociològica Contemporània», titulat *Pi i Margall i Proudhon*, en el qual demostrava la gratuïtat de l'afirmació que el pensador català havia traslladat a Espanya el pensament de federació i pacte contingut a l'obra *Du principe fédératif* del teòric francès.)

No vull fer l'elogi de Pi i Margall. No em pertoca a mi per moltes raons. Però desitjaria que fóssim una mica seriosos al moment de jutjar el seu pensament i la importància que té dins la nostra història. Voldria que, en parlar d'ell, no ens deixéssim portar pel pintoresquisme i per les apreciacions temeràries. I menys encara pels judicis sense cap valor que han deixat anar bones persones que en altres camps tenen un indubtable prestigi. (Penso en un Melchor Fernández Almagro, a la seva obra *Catalanismo y República Española*, que fa uns quants anys podieu comprar gairebé a cap preu, procedent d'un fons editorial saldat, i que ara, per la màgia del títol, té un valor econòmic superior al contingut del llibre; o en un *Cambó* de Josep Pla, obra esguerrada per diversos conceptes i que, en l'aspecte pimargallià, provoca una pintoresca replicació a càrrec d'un taper de Palafrugell anomenat Emili Pellicer i Mestre, autor del llibret *En Francesc Pi i Margall i en Josep Pla*; o en el fullet titulat *Catalunya, Pi i Margall i el Catalanisme* de Ramon Arrufat i Arrufat, nascut d'un legítim entusiasme per Valenti Almirall i del just sentiment perquè aquest polític no era honorat com calia, però equivocant en contraposar ambdues figures.)

Creç que Francesc Pi i Margall, català molt destacat dins la política espanyola del seu temps, mereix, per part de tots, més respecte per l'originalitat del seu pensament i pel significat de la seva acció pública. I aprofito l'aniversari per a recomanar una major atenció a les obres d'A. Juglar, I. Molas i J. Trias sobre Pi i Margall, perquè ens ensenyen a comprendre'n millor l'actuació pública i l'ideari. — JOSEP M. CADENA.